

дето по-рано лжчитѣ на просвѣтата не достигаха. Въ скоро време, поради енергичнитѣ усилия главно на учителството, тѣхния брой се значително увеличи. Почти при всѣка читалищна сграда имаше и театраленъ салонъ, сцена, на която преданнитѣ ратници на народната просвѣта се подвизаваха. По този начинъ работницитѣ въ читалищата, въ театъра, до колкото за такъвъ може да се говори, бѣха едни и сѣщи. Това бѣха учителитѣ. Учителтъ по онова време бѣше и библиотекаръ, и артистъ, и политикъ и културтрегеръ. Презъ този периодъ на народничество отъ страна на нашата интелигенция броятъ на читалищата достига голѣмо развитие. Учителтъ бѣше тогава ръководител на всичко, той бѣше душата на читалището. И даже това негово положение на главенъ ръководителъ и организаторъ на читалището се е запазило и до днесъ въ много села. Нѣма съмнение, днесъ тази работа се почти натрапва на учителя, той не е искрено преданъ ней, а я върши повечето пжти по необходимостъ, по липса на другъ човѣкъ да завежда читалището. На учителтъ днесъ му липсва онзи жаръ за работа „срѣдъ народа“, онзи възвншенъ народнически идеализмъ, съ какъвто е пълна историята на учителското движение въ миналото. И не може да се очаква, че ще се възвърне; днесъ условията сж свършено други. Борбата на учителството е вече поставена на други начала, въ самитѣ редове на учителството вече духа съвсемъ другъ вѣтъръ; увлечението да се работи „срѣдъ народа“, да се прѣска свѣтлина срѣдъ невежествената селска работна маса, тѣй характерно за дейността на учителството въ миналото, отиде на забвение.

Презъ този периодъ на „народничество“, на културтрегерството отъ страна на учителството ние виждаме, че читалищата дишатъ най-пълненъ животъ.

Условията на живота се измениха. Селскитѣ читалища си останаха на сжщото онова положение по уредба и организация, на което ги оставиха основателитѣ имъ, когато градскитѣ, нѣма съмнение, отидоха много напредъ. Въ кжсо време културния животъ се централизира въ градоветѣ, тукъ интелигенцията почна да се прибира и изоставя селата, като прегръща тази или онази либерална професия. Образователнитѣ и културни нужди на градското население, се издигаха, отъ день на день все повече растѣха и ето защо библиотекитѣ не можаха да останатъ на онова първично положение, на което ги оставиха основателитѣ имъ. Тѣ трѣбваше да претърпятъ нѣкои разширения и нововъведения продиктувани отъ новото време и новитѣ нужди. И ние виждаме градскитѣ библиотеки да се съобразяватъ съ нуждитѣ на своитѣ читатели, на своети клиенти и да търсятъ срѣдства да ги удовлетворяватъ. Преди всичко, читалнитѣ зали тукъ, въ градоветѣ, сж вече удобни и приспособени за занятия, свободно отворени за всѣкого, а подбора на периодическитѣ издания е голѣмъ, ежегоднитѣ покупки на чужди и наши печатни произведения се увеличаватъ, каталози се редятъ и печататъ, съ една дума полагатъ се голѣми грижи и старания, за да могатъ да удовлетворятъ даже твърде претенциозни и аристократични читатели, напр.: Плѣвенската, Варненската, Шуменската, Видинската и Русенската градски библиотеки, като изключимъ дветѣ народни библиотеки въ София и Пловдивъ, които иматъ по особенъ начинъ на създаване и развитие.

Поставени на свободни начала на развитие, повечето отъ добритѣ градски библиотеки се подържатъ отъ частни образователни дружества, като сегизъ-тогизъ протягатъ ръка къмъ мѣстната община или постоянна комисия за известна помощ. Коего е по-характерно за тия градски библиотеки, то е, че всѣка библиотека се е развивала и развива и до сега сама за себе, безъ огледъ на развитието и напредъка на другитѣ градски библиотеки. Библио-